

VAKIF
ÜNİVERSİTELERİ
HUKUKU

Prof. Dr. H. Fehim Üçışık

ÖTÜKEN

PROF. DR. HASAN FEHİM ÜÇİŞİK, 06.11.1943 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. 1964 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. 1982 yılında doktor, 1983 yılında yardımcı doçent, 1986 yılında doçent ve 1992 yılında profesör olmuştur. Marmara Üniversitesinde İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalında çalıştığı dönemde Rektör Yardımcılığı, Hukuk Fakültesi Dekanlığı, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Müdürlüğü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Başkanlığı ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdür Yardımcılığı da yapmış, 2001 yılında emekli olmuştur. 1992-1993 ve 2003-2005 yıllarında Sağlık Projesi Koordinatörlüğünde kısmi statülü danışman olarak görev yapmış, bu görevi sırasında 3816 sayılı Yeşil Kart Kanunu ile diğer Sağlık Kanunları ve ilgili mevzuatın hazırlanmasında katkıda bulunmuştur. Ulusal Sağlık Kongrelerinde Sağlık Hukuku Komisyonu Başkanlığı yapmıştır. Spor Şuralarına katılmış, son Şurada Spor Hukuku Komisyonu Başkanlığını yürütmüştür. Çeşitli dönemlerde Kalkınma Planları hazırlıklarında Spor ve Sosyal Güvenlik alanlarındaki İhtisas Komisyonları ve Genel Sağlık Sigortası Alt Komisyonu çalışmalarına katılmıştır. Halen Doğuş Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı görevini yürütmektedir.

Yayınlanan kitapları arasında, *Sporla Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 1999), *Ülke Sorunları ve Çözüm Önerileri* (2.basım, İstanbul 2000), *Konut Sorunu ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2006), *Asgari Ücret Tespitinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2011), *Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2011), *Emekli Aylıklarında Adalet Sorunu ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2011), *Anayasa Hukukunda Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2011), *Eğitim Hukukunda Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2012), *Ekonomi Hukuku Sorunları ve Çözüm Önerileri*, (İstanbul 2013), *Sosyal Yardımlarda Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2013), *Kamu Yönetiminde sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2013), *Sağlık Hukuku Sorunları ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2013), *Sosyal Güvenlikte Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2013), *Türkiye'de Asgari Ücrete Bakış* (İstanbul 2013), *Asgari Ücret Sorunları ve Yansımaları* (İstanbul 2013), *Sağlık Güvencesi Sorunları ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2013), *İnsan Hakları Sorunları ve Çözüm Önerileri* (İstanbul 2013), *İşçi Şirketleri Sorunları* (İstanbul 2014), *Spor Hukuku* (İstanbul 2011), *Sağlık Hukuku* (3.basım, İstanbul 2012),

Prof. Dr. Güzin Üçışık'la ortak eser olarak Çevre Hukuku (İstanbul 2013) bulunmaktadır. Halen Türkiye Gazeteciler Cemiyetince çıkarılan Bizim Gazete'de ülke sorunları ile ilgili haftalık yazılar yayınlamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
-------------	---

VAKIF ÜNİVERSİTELERİ HUKUKU

I- 1982 Anayasasının İlgili Düzenlemesi	13
II- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Genel Düzenlemeleri	16
1- Amaç, Tanım ve Ana İlkeler	16
2- Üst Kuruluşlar	18
a) Yükseköğretim Kurulu	18
b) Yükseköğretim Denetleme Kurulu.....	20
c) Üniversitelerarası Kurul	20
3- Üniversite ve Birimlerinin Organları.....	21
4- Öğretim Elemanlarının Çalışma Esasları ve Denetlenmeleri.....	23
III- Vakıf Üniversitelerinin Kurulmaları	27
IV- Vakıf Üniversitelerinin Eğitim-Öğretime Başlamaları.....	35
V- Vakıf Üniversitelerinin Eğitim-Öğretimi ile İlgili Esaslar.....	38
VI- Mütevelli Heyet ve Akademik Organlar	40
VII- Vakıf Üniversitelerinin Öğretim Elemanları	44
1- İlgili Özel Düzenlemeler	44
2- Yükseköğretim Kurulunun Vakıf Üniversitelerinde Öğretim Elemanı İstihdamına İlişkin Açıklaması	47
3- İlgili Yargı Kararları	48
a) Anayasa Mahkemesi Kararları	48
aa) Anayasa Mahkemesinin 1976/28 Sayılı Kararı	48
bb) Anayasa Mahkemesinin 1990/10 Sayılı Kararı.....	62
b) Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları	67
c) Danıştay Kararları.....	69

aa) Danıştay Sekizinci Dairesinin 2003/561 Sayılı Kararı	69
bb) Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun E.2010/5 Sayılı Yürütmeyi Durdurma Kararı	70
cc) Danıştay Sekizinci Dairesinin 29.04.2011 Tarih ve 2011/2451 Sayılı İptal Kararı.....	75
d) Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 2013/2242 Sayılı Kararı	81
4- İlgili Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi.....	82
VIII- Vakıf Üniversiteleriyle İlgili Mali Hükümler.....	86
IX- Vakıf Üniversitelerinin Denetlenmeleri ve Faaliyetlerinin Durdurulması	89
X- Vakıf Üniversitelere Devlet Yardımı	95
XI- Genel Değerlendirme	102
Yararlanılan Kaynaklar.....	106

PROF. DR. FEHİM ÜÇİŞİK'İN
YOLLAMA YAPILAN GAZETE YAZILARI

Yükseköğretimde Kontenjan Artırılması Gereği	111
Hukuk Eğitiminin Gelişimi	114
Tüketici Hukuku Açısından Üniversiteler.....	117
Çocuk Çocuğun Üniversite Yönetmesi.....	119
YÖK'ün Vakıf Üniversitelerini Gözetimi.....	122
Vakıf Üniversitelerinde Mesleki Güvence	125
Vakıf Üniversitelerinin Öğretim Elemanları	128
Vakıf Üniversitelerinin Ücretleri	131
Yükseköğretimde Sosyal Eğitim Güvencesi	135
Eğitim Güvencesi Çalıştayının Sonuçları	137
Vakıf Üniversitelerinin Faaliyetten Alıkonulması	140
Vakıf Üniversitelere Devlet Yardımı.....	143
Eğitim Kurumlarına Devlet Desteği	145

ÖNSÖZ

1982 ANAYASASININ üniversitelerin, Devlet tarafından kurulmasının yanısıra, kazanç amacı gütmemek şartıyla vakıflarca da kurulabilmesini ve bu üniversitelerin, mali ve idari konuları dışındaki akademik çalışmaları, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden Devlet üniversitelerine ilişkin Anayasa hükümlerine tabi olmasını öngörmesi üzerine, sayıları 70'i aşan vakıf üniversitesi kurulmuştur. Bu üniversiteler, yıllardır hemen her alanda mezun vermektedir ve toplam öğrencileri, yenilerinin açılması, yeni bölüm ve fakülteler eklenmesi ve kontenjanlarının artırılması sonucu hızla artmaktadır. Bu gelişime paralel olarak öğretim elemanları da çoğalmaktadır. Buna rağmen henüz vakıf üniversiteleriyle ilgili çeşitli hususlarda uygulama birliği sağlanamamıştır.

Vakıf üniversitelerinde binlerce öğretim elemanı çalıştığı halde, bu kişilerin özel hukuka mı, kamu hukukuna mı veya hangi hususlarda özel hukuka, hangi hususlarda kamu hukukuna tabi oldukları, vakıf üniversitelerine karşı adli yargıda mı, idari yargıda mı dava açılması gerektiği konuları yargı kararlarıyla çözümlenmektedir. 31.12.2005 tarihinde yayınlanmış olan Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliğinin öğretim elemanlarına ilişkin bir düzenlemesi de yargı kararıyla iptal edilmiş bulunmaktadır.

Bu yayınımda, vakıf üniversitelerinin Devlet üniversiteleriyle birlikte tabi oldukları temel esaslar, vakıf üni-

versiteleriyle ilgili özel düzenlemeler ve yargı kararları ile bazı yazarların görüşleri aktarılmaya, bazı hususlarda ilk ve ortaöğretime ilişkin 08.02.2007 tarih ve 5580 sayılı Özel Eğitim Kurumları Kanunu ile karşılaştırmalar yapılmasına ve çeşitli konularda kişisel görüş ortaya konmasına çalışılmıştır.

Temennimiz, bu yayının, vakıf üniversiteleri ile ilgili olarak, temel mevzuat ve yargı kararları ışığında en uygun düzenleme ve uygulama yapılması konusunda öğretim elemanları ve ilgililere yararlı olmasıdır.

Kadıköy-İstanbul
29.05.2014

Prof. Dr. H. Fehim Üçışık

VAKIF ÜNİVERSİTELERİ HUKUKU

I- 1982 Anayasasının İlgili Düzenlemesi

1982 Anayasasına göre, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur. Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabilir (m.130/I, II). Kanun, üniversitelerin ülke sathına dengeli bir biçimde yayılmasını gözetir (m.130/III).

Üniversiteler ve bunlara bağlı birimler, Devletin gözetimi ve denetimi altında olup, güvenlik hizmetleri Devletçe sağlanır (m.130/V).

Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre, rektörler Cumhurbaşkanınca, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca seçilir ve atanır (m.130/VI).

Üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulunun veya üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar

(m.130/VII). Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak, bu yetki, Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermez (m.130/IV).

Yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve organları ile işleyişleri ve bunların seçimleri, görev, yetki ve sorumlulukları üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri, öğretim elemanlarının görevleri, unvanları, atama, yükselme ve emeklilikleri, öğretim elemanı yetiştirme, üniversitelerin ve öğretim elemanlarının kamu kuruluşları ve diğer kurumlar ile ilişkileri, öğretim düzeyleri ve süreleri, yükseköğretime giriş, devam ve alınacak harçlar, Devletin yapacağı yardımlar ile ilgili ilkeler, disiplin ve ceza işleri, mali işler, özlük hakları, öğretim elemanlarının uyacakları koşullar, üniversitelere-rası ihtiyaçlara göre öğretim elemanlarının görevlendirilmesi, öğrenimin ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde ve çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine göre yürütülmesi, Yükseköğretim Kuruluna ve üniversitelere Devletin sağladığı mali kaynakların kullanılması kanunla düzenlenir (m.130/IX).

Vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları, mali ve idari konuları dışındaki akademik çalışmaları, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden, Devlet eliyle kurulan yükseköğretim kurumları için Anayasada belirtilen hükümlere tabidir (m.130/X).

Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir

biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadıyla Yükseköğretim Kurulu kurulur (m.131/I).

Bizce, yükseköğretim kurumları, vakıfların yanısıra önceki Tasarı Taslağında öngörüldüğü üzere belirli şartları taşıyan şirketlerce kurulmalı, hatta Devlet üniversiteleri de vakıf üniversitelerine dönüştürülmelidir. Selçuklular döneminde Nizamülmülk Medresesi, Osmanlılar döneminde Fatih ve Süleymaniye Medreseleri gibi tarihe geçmiş, tanınmış bilim adamlarını yetiştiren eğitim kurumları Devletin birer kuruluşu olmayıp vakıf şeklinde özel kişilerin kurduğu ve yönettiği birer kuruluş idi. Bizce önemli olan, bu kurumların kim veya kimler tarafından kurulduğu ve yönetildiği değil, tabi olduğu çalışma ve denetim kuralları ile eğitim düzeyleridir.

II- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Genel Düzenlemeleri

1- Amaç, Tanım ve Ana İlkeler

4.11.1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, amacını, yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının teşkilatlanma, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim - öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları bir bütünlük içinde düzenlemek şeklinde belirtmektedir (m.I).

Anılan Kanuna göre, üniversite, bilimsel özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim - öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan, fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur (m.3/d). Öğretim elemanları, yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri, okutmanlar ile öğretim yardımcılarıdır (m.3/1). Öğretim üyeleri, yükseköğretim kurumlarında görevli profesör, doçent ve yardımcı doçentlerdir (m.3/m).

Yükseköğretimin amacı, yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal

alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır (m.4/c).

Üniversiteler ile bunlar içindeki fakülte, enstitü ve yüksekokullar, kalkınma plan ve programlarının ilke ve hedefleri doğrultusunda ve yükseköğretim planlaması çerçevesinde Yükseköğretim Kurulunun görüşü veya önerisi üzerine kanunla kurulur (m.5/f)¹.

Yükseköğretim kurumlarının geliştirilmesi, verimlerinin artırılması, genişletilmesi ve bütün yurda yaygınlaştırılması amacına yönelik olarak yenilerinin açılması, öğretim elemanlarının yurt içinde ve dışında yetiştirilmeleri ve görevlendirilmeleri, üretim - insangücü - eğitim unsurları arasında dengenin sağlanması, yükseköğretime ayrılan

¹ 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununa göre, bir üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuvar, meslek yüksekokulu, araştırma ve uygulama merkezi ve benzeri birimlerden oluşur. Bir üniversitede, fen, edebiyat, eğitim, eğitim bilimleri, iktisadi ve idari bilimler, hukuk, tıp, diş hekimliği, eczacılık, veteriner, mühendislik, mimarlık, ziraat, orman, ilahiyat ve güzel sanatlar fakülteleri veya bunların iki ya da daha fazlasının birlikte teşkil edeceği fakülteler ile ihtiyaca göre kurulacak diğer fakülteler, rektörlüğe bağlı fen bilimleri, sosyal bilimler, sağlık bilimleri enstitüleri ile diğer enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, araştırma, uygulama merkezleri bulunabilir. Ancak bir üniversitede en az üç fakültenin bulunması zorunludur. Fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuvar, meslek yüksekokulu, araştırma ve uygulama merkezlerinin alt birimlerinin, anabilim dalı, anasanat dalı ve diğer ünitelerin teşkili, birleştirilmesi, kaldırılması ve işleyişi Yükseköğretim Kurulunca düzenlenir. Bilim dalı ve sanat dalı kurulması ve kaldırılmasıyla ilgili düzenlemeler Yükseköğretim Kurulunun olumlu görüşü alınarak, üniversitelerin senatoları tarafından yapılır (m.3). Bu Kanun kapsamında yeni kurulan birimler, eğitim – öğretim için yeterli kuruluş hazırlıklarının tamamlanmasını ve mali ve idari şartların yerine getirilmesini müteakip, Yükseköğretim Kurulunun kararı ile faaliyete geçirilir (m.6).

kaynakların ve ihtisas gücünün dağılımı, milli eğitim politikası ve kalkınma planları ilke ve hedefleri doğrultusunda ülke, çevre ve uygulama alanı ihtiyaçlarının karşılanması, örgün, yaygın, sürekli ve açık eğitim - öğretimi de kapsayacak şekilde planlanır ve gerçekleştirilir (m.5/h).

2- Üst Kuruluşlar

a) Yükseköğretim Kurulu

2547 sayılı Kanuna göre, Yükseköğretim Kurulu, tüm yüksek öğretimi düzenleyen ve yükseköğretim kurumlarının faaliyetlerine yön veren, bu kanunla kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluştur. Yükseköğretim Kuruluna, Yükseköğretim Denetleme Kurulu ile gerekli planlama, araştırma, geliştirme, değerlendirme, bütçe, yatırım ve koordinasyon faaliyetleri ile ilgili birimler bağlıdır (m.6/a).

Yürütme Kurulunun başkan ve üyelerinin ücretleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre en yüksek Devlet memuruna ödenen aylık (ek gösterge, yan ödeme ve her çeşit tazminatlar dahil) iki katını geçmemek üzere Bakanlar Kurulu'nca belirlenir (m.6/d).

Yükseköğretim Kurulunun görevleri arasında şu hususlar da bulunmaktadır:

a) Yükseköğretim kurumlarının bu Kanunda belirlenen amaç, hedef ve ilkeler doğrultusunda kurulması, geliştirilmesi, eğitim - öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve yükseköğretim alanlarının ihtiyaç duyduğu öğretim elemanlarının yurt içinde ve yurt dışında yetiştirilmesi için kısa ve uzun vadeli planlar hazırlamak, üniversitelere tahsis edilen kaynakların, bu plan ve programlar çerçevesin-

de etkili bir biçimde kullanılmasını gözetim ve denetim altında bulundurmak (m.7/a),

b) Devlet kalkınma planlarının ilke ve hedefleri doğrultusunda ve yükseköğretim planlaması çerçevesi içinde, yeni üniversite kurulmasına ve gerektiğinde birleştirilmesine ilişkin önerilerini veya görüşlerini Milli Eğitim Bakanlığına sunmak, bir üniversite içinde fakülte, enstitü ve yüksekokul açılmasına, birleştirilmesi veya kapatılması ile ilgili olarak kararlar almak ve gereği için Milli Eğitim Bakanlığına sunmak, yükseköğretim kurumları içinde bölüm, anabilim ve anasanat dalları ile uygulama ve araştırma merkezi açılması, birleştirilmesi veya kapatılması, konservatuvar, meslek yüksekokulu veya destek, hazırlık okul veya birimleri kurulması ile ilgili olarak doğrudan veya üniversitelerden gelecek öneriler üzerine karar vermek (m.7/d),

c) Yükseköğretim kurumlarında eğitim - öğretim programlarının asgari ders saatlerini ve sürelerini, öğrencilerin yatay ve dikey geçişleriyle ve yüksekokul mezunlarının bir üst düzeyde öğrenim yapmalarına ilişkin esasları Üniversitelerarası Kurulun da görüşlerini alarak tespit etmek (m.7/e),

ç) Üniversitelerin ihtiyaçlarını, eğitim - öğretim programlarını, bilim dallarının niteliklerini, araştırma faaliyetlerini, uygulama alanlarını, bina, araç, gereç ve benzeri imkanlar ve öğrenci sayılarını ve diğer ilgili hususları dikkate alarak, üniversitelerin profesör, doçent ve yardımcı doçent kadrolarını dengeli bir oranda tespit etmek (m.7/f),

d) Her yıl üniversitelerin verecekleri faaliyet raporlarını inceleyerek değerlendirmek, üstün başarı gösterenlerle, yeterli görülmeyenleri tespit etmek ve gerekli önlemleri almak (m.7/g),

e) Üniversitelerin her eğitim - öğretim programına kabul edeceği öğrenci sayısı önerilerini inceleyerek kapasite